

DISSERTATIO ACADEMICA
SISTENS
HORTUM
ACADEMIÆ
ABOENSIS,

Cujus
PARTEM QUINTAM.

VENIA EXPERIENTISSIMÆ FACULT. MEDICÆ
PUBLICO EXAMINI SUBMITTUNT

FREDR. WILH. RADLOFF,

M. D. Professor Regius. Fac. Med. Adj. & Demonstrator
Botanices Reg. Acad. Scient. Holmienfis & Reg.
Societ. Oecon. Fenn. Membrum hujusque
Secretarius.

Et

NICOLAUS ABRAHAMUS URSIN,

Wiburgensis.

In Auditorio Physico die 17 Decembris MDCCCVII.
H. P. M. S.

ABOÆ

Impressa apud Reg. Acad. Typ. J. C. FRENCKELL.

THESES.

I.

A fructibus multorum generum plantarum veri pendent limites.

II.

Genera quæ vinculo naturali inter se connexa sunt, raro in systemate sexuali divelluntur.

III.

Medicus non pro consuetudine sed pro necessitate ægros visitare debet.

IV.

Medicus dum morbis mederi allaborat, in horas mutabilis sit nunquam; contra tamen nec pertinaciter, nimium priori medelæ & de hæc *hæc* primum formatis conceptibus insistat.

V.

Cum medica ars ipsa tota sit magna, non levissima est ejus pars cognitio victus ordinandi.

VI.

Auxilium etiam decrepantibus morbis quam maxime est necessarium.

VII.

Lasitudinem interdum laboris mutatio juvat.

VIII.

Recentiorum Chemicorum experimenta satis evincunt, lac chyle minime simillimum esse.

IX.

Tristitiæ id præ reliquis affectibus proprium est, ut per longissimum tempus perduret.

X. Tem-

X.

1a Temporis progressu per plurimas hominum vel animalium generationes, continuatum deformationem & mutilationem in alteram quasi naturam abire & hæreditariam fieri posse, certe non absolum videtur.

XI.

Morbi plantarum ex iisdem fere causis oriuntur e quibus morbi animalium originem ducunt.

Quod harum plantarum haud exigua pars interierit commune Hortis Botanicis est fatum & sæpissime ne vigilantissima quidem tutela caveri potest. Præcipua autem cladis causa, nostras quod attinet stirpes, in defectum Hybernaculorum conjicienda est; nimis certe Celeberrimus KALM sibi blanditus est, vegetabilia sub Americano cœlo genita, etiam solum nostrum ferre posse autumans. Anno enim 1751 Holmiæ typis mandavit: En kårt Berättelse om Naturliga stället, nyttan, samt skötseln af några växter, utaf hvilka frön nyligen blifvit hembragte från Norra America, till deras tjenst, som hafva nöje att i vårt klimat göra försök med de sammas cultiverande, på Kongl. Vettenskaps Academiens befallning upfatt. Quo in opusculo ultra centum plantas Americanas alphabetico ordine enumerat & lætam prodit spem & opinionem omnes has alienigenas stirpes tempestates nostras facili negotio posse sustinere. Ad normam autem Systematis sexualis digestæ, fuerunt sequentes:

Collinsonia	<i>canadensis</i>	Ilex	<i>aquifolium</i>
Monarda	<i>fistulosa</i>	Azalea	<i>nudiflora</i>
	<i>didyma</i>	Ceanothus	<i>americanus</i>
Iris	<i>virginica</i>	Vitis	<i>labrusca</i>
Sorghum	<i>vulgare</i>	Apocynum	<i>canabinum</i>
Galium	<i>tinctorium</i>	Alclepias	<i>syriaca</i>
Cornus	<i>florida</i>		<i>incarnata</i>
	<i>stolonifera?</i>	Gentiana	<i>saponaria</i>
Hamamelis	<i>virginica</i>	Chenopodium	<i>authelminthicum</i>
Diervilla	<i>humilis</i>		
		I	Celtis

Celtis	<i>occidentalis</i>	Thymus	<i>virginicus</i>
Panax	<i>quinquefolia</i>	Melissa	<i>pulegioides</i>
Rhus	<i>glabrum</i>	Bartisia	<i>coccinea</i>
	<i>vernix</i>	Digitalis	<i>lutea</i>
	<i>radicans</i>		<i>purpurea.</i>
Aralia	<i>racemosa</i>	Gostypium	<i>herbaceum</i>
Lilium	<i>canadense</i>	Hibiscus	<i>moscheutos</i>
	<i>philadelphicum</i>	Phaseolus	<i>iroquensis kalmii</i>
Acer	<i>rubrum</i>	Hedylarum	<i>canadense</i>
	<i>sabarinum</i>		<i>canescens</i>
Polygonum	<i>pennsylvanicum</i>		<i>violaceum</i>
Laurus	<i>benzoin</i>		<i>repens.</i>
	<i>sassafras</i>	Glycine	<i>apios</i>
Podalyria	<i>tinctoria</i>	Robinia	<i>pseudacacia</i>
Kalmia	<i>latifolia</i>	Gnaphalium	<i>margaritaceum</i>
	<i>angustifolia</i>	Lobelia	<i>cardinalis</i>
Cercis	<i>canadensis</i>		<i>sipbilitica</i>
Silene	<i>virginica</i>	Impatiens	<i>noli tangere.</i>
Phytolacca	<i>decandra</i>	Zea Mays.	<i>5 varietates</i>
Amygdalus	<i>persica</i>	Morus	<i>nigra.</i>
Prunus	<i>virginiana</i>	var.	<i>Bristolensis</i>
	<i>domestica var. amer.</i>	Zizania	<i>aquatica</i>
Cratægus	<i>coccinea</i>	Fagus	<i>castanea</i>
	<i>crus galli</i>		<i>pumila</i>
Pyrus	<i>cydonia</i>	Quercus	<i>pbellos</i>
	<i>coronaria</i>		<i>primus</i>
Spiræa	<i>trifoliata</i>		<i>nigra</i>
Actæa	<i>racemosa</i>		<i>alba</i>
Podophyllum	<i>peltatum</i>		<i>esculus.</i>
Tilia	<i>americana</i>	Juglaus	<i>nigra</i>
Aquilegia	<i>canadensis</i>		<i>alba</i>
Liriodendrum	<i>tulipifera</i>	Corylus	<i>avellana amer.</i>
Magnolia	<i>glauc</i>	Carpinus	<i>betulus</i>
Annona	<i>muricata</i>		<i>ostrea</i>

Piatanus	<i>occidentalis</i>	Cucumis	<i>melo</i>
Pinus	<i>tæda</i>		<i>sativus amer.</i>
	<i>nigra</i>	Cucurbita	<i>laginaria</i>
	<i>strobis</i>		<i>pepo</i>
	<i>cedrus (a)</i>		<i>melopepo</i>
	<i>larix</i>		<i>vitruillus</i>
	<i>variet.</i>	Smilax	<i>laurifolia</i>
	<i>laricina?</i>	Myrica	<i>cerifera</i>
	<i>balsamea</i>	Juniperus	<i>virginiana</i>
	<i>canadensis</i>	Diospyros	<i>virginiana</i>
	<i>virginiana</i>	Nysia	<i>aquatica</i>
Thuja	<i>occidentalis</i>	Gleditsia	<i>triazanthos.</i>
Cupressus	<i>thyoides</i>	Arum	<i>virginicum</i>

Novem tandem annorum experientia edoctus
 Celeberrimus KALM, fata plantationum a se pera-
 ctarum Consistorio Academico enarrans, vix decem
 vegetabilium Americanorum culturam votis respon-
 disse, aperte pronuntiat (b). Certe hyperboreus hic
 I 2 hortus

a) *Pinus Cedrus*, incola montis Libani arbores inter
 Americanas nullomodo pertinet. Cel. KALM vero
 strobilos Cedri ex Anglia secum attulit ubi jampri-
 dem Anno 1683 in horto Chelseensi quator Cedros
 plantatas fuisse JOH. PHIL. MILLER refert. Hodie no-
 biles hæ arbores in Anglia & Gallia læte crescunt.

b) Hac ex commemoratione patet, Anno 1760 sequen-
 tes tantum stirpes Americanas in solo fennico cultas
 fuisse, scilicet: Acerem saccharinum, Actæam race-
 mosam, apocynum Canabinum, Carpinum ostryam,
 Prunum virginianam, cornum canadensem & Cory-

hortus exiguo suppellectili instructus, difficultatibus luctatur, quibus reliqui Horti Botanici plane carent. Intensissima *hiems*, præcipitans & fallax *Ver*, *Æstas* brevissima gelidis noctibus haud immunis & *autumnus*, fructuum & seminum maturationi inimicus, majorem heic industriam botanophilorum exposcunt, quam aliis in locis ubi sub mitiori Cœlo Flora colitur.

Plantationes sipsaloenses iniquo loco & sterili argillaceo solo factæ, Anno 1760 instituta lustratione, exiguam plantarum copiam alebant. En earum indicem.

Ribes	<i>grosularia</i>		<i>Cerasus amer.</i>
	<i>nigrum</i>		<i>baccis nigris magnis</i>
	<i>album</i>	Cratægus	<i>crus galli</i>
Daveus	<i>carota</i>	Pyrus	<i>coronaria</i>
Acer	<i>pensylvanicum</i>	Spiræa	<i>trifoliata</i>
Rheum	<i>palmatum</i>	Rubus	<i>odoratus</i>
Releda	<i>luteola</i>		<i>occidentalis</i>
Prunus	<i>virginiana</i>	Actæa	<i>racemosa</i>
Prunus	<i>domestica amer</i>	Delphinium	<i>sibiricum</i>
	<i>4 varietates.</i>	Hyslopus	<i>officinalis</i>
			Hibiscus

lum avellanam americanam. Præ cæteris autem Prunum virginianam maximis laudibus his verbis extollit: jag räknar deste trån allena, då jag betraktar den nyttan, man i framtiden kan hafva af dem, i värde 10 ja 100 gångor så mycket, som hvad jag fått hårtills af Manufactur fondens medel till desla planteringar.

Hibiscus	<i>trionum</i>	Morus	<i>alba</i>
Hedysarum	<i>onobrychis</i>	Juglans	<i>alba</i>
Phaleolus	<i>vulgaris</i>		<i>nigra</i>
Pisum	<i>sativum</i>	Carpinus	<i>betulus</i>
Vicia	<i>faba</i>		<i>ostrea</i>
Cycifus	<i>laburnum</i>		

§. XVI.

Hybernaculum annis 1769 & 1770 exstructum, repetitis vicibus emendatione indiguit. Caldarium (a) quod initio tribus tantummudo caminis, in medio parietis ad boream positis calefaciebatur, jam plures per annos etiam alia fornace extrinsecus aptata gandet, cujus canalus horizontaliter sese extendit infra fenestras ad latus meridionale & postmodum per fistulam ferream muro adpositam foras in altum exit. Hac ratione caldario tepor æquabilis plantisque exoticis necessarius conciliatur. Quadraginta & quatuor pedes longitudo, octo & decem latitudo & 13 altitudo habet. Frigidarium ad finistram caldarii situm longitudinis est 25 pedum, latitudinis 16. Tepidarium ad dextram, ejusdem est magnitudinis.

Vaporaria, quibus urnæ feminibus exoticis consistæ contra tempestatum injurias reponi possunt, inter aquilonem & orientem exstructa sunt. Plurima autem semina quæ ejusmodi naturæ sunt ut vapor-

a) P. I hujus dis. p. 21.

porarii calore non indigeant in ollas tamen ferere varios ob eventus opportunum est; Horum autem uræ sub fenestris tantummodo, contra frigidiores, quia gelu interdum obnoxias noctes defenduntur (c).

Usque ad annum 1782 haud exigua pars Horti ad orientem ædificiis vetustis impedita erat. His divenditis (d) area Horti quadratam fere figuram obtinuit quæ centum & quinquaginta ulnas longa & 147 lata est. Amplitudine circiter 22,000 ulnas quadratas comprehendit, & quoad maximam partem plantis botanico usui inservientibus superbit. Aliqua tamen Horti portio ad septemtrionem sita declivitate deformis & exiguæ areolæ ad orientem Hortulano pro alendis oleribus concessæ sunt, sepe autem viva, arboribus & sepimento a botanico Horto distinguuntur. Verum dubium non est, quin hoc quoque spatium, urgente necessitate Horto Academico adjungatur. Huc usque autem areae Horti, plantis capiendis quæ præsto sunt, satis amplæ videntur. Locus stirpibus botanicis certe non est aptissimus, situs enim Horti depressus est (e) Solum
tamen

c) Ipse enim Julius mensis gelidas noctes alit.

d) Litt. Canc. d. 15 Julii 1780, d. 31 Dec. 1781, d. 2 Maji 1782.

e) Celeberimus LECHE jam pridem monuit Hortum nostrum variis difficultatibus luctari.

tamen fertile habet & sepimento atque adultis arboribus a ventorum impetibus defenditur.

Certa est experientia non omnem aquam vegetationi plantarum promovendæ æque aptam esse; paslimque notum est, herbas arboresque lætius crescere, si aqua, quæ libero aeri diutius exposita fuerit potius quam recens e puteo haustorigentur. Aquarium itaque Hortus noster possidet ad irrigationes quotidianas utilissimum. Aquæ alliciebantur per defossos occultosque cylindros & ex aquario per similes canales demittuntur. Hoc etiam artificio Hortus olim aquis prope inundatus siccior evasit (f).

Ad cognoscendam aeris Aboënsis naturam quam maxime faciunt observationes celeberrimorum viro-
rum KALM & LECHE (g) Hiemis inclementia anno
1760 arbores & frutices (Moros, Juglandes, Æscu-
los,

f) De hujus Horti puteis vide: KALM om kännemärken till rika käll och Vattu ådror. Åbo 1763. p. 8. et GADD: Hydrologiskt försök om Finlands fjäll och käll vatn. Åbo 1772. p. 8.

g) KALM om 1760 års hårda vinter, samt dess verkan på träden i och omkring Åbo. Kongl. Vettenskaps Academiens Handlingar 1761 sid. 19, s. 129. LECHE Utdrag af 12 års Meteorologiska Observationer gjorda i Åbo. K. Vett. Acad. Handling 1762 s. 179, l. 303, 1763 l. 15, l. 100, s. 177. l. 257.

los rel.) perspicuam jam staturam adeptas periisse
Celeberrimus KALM commemorat & hoc fatum his
arboribus nostro in climate inevitabile esse persva-
si sumus.

§. XVII.

Gratus etiam animus quam maxime a nobis
requirit Virorum licet jam pridem defunctorum
commemorare nomina qui ipsis initiis Horto nostro
larga manu Vegetabilia & semina impertiti sunt.
Nominandum inter hosce primum:

CAROLUS A LINNÉ, Lycium Europæum, Dipsa-
cum fullonum, Evonymum europæum, Opulum
viburnum, Ligustrum vulgare, Spiræam sali-
cifoliam, Robiniam frutescentem & Lathyrum
tuberosum misit.

Reliqui Viri, quorum munificentia in schedis *Kal-*
mianis laudatur, sunt:

ABRAHAMUS BÄCK, Archiater, Præses Reg. Coll.
Medici, Eq. O. de stella polari, morum albam
& carthamum tinctorium dedit.

PETRUS ADRIAN GADD, Chemiæ Profesfor. Variis
svecanis stirpibus subvenit.

— — GERDES, Centurio & Eq. O. ensifer. Rheum
palmatum dedit.

| JOHAN-

JOHANNES HAARTMAN, Medicinæ Profesfor Aboënsis. Eq. O. W.

JOHANNES LECHE, Medicinæ Profesfor Aboënsis, mumerum fruticum horti auxit.

- — JUSLÉN, Consil. Reg. Dicast. Aboënsis.
- — TUVÉN, Demonstrator Botanices
- — WALLENSTJERNA Judex Provincialis,
- — WERTMÜLLER Pharmacopola holmienfis varias plantas œconomicas ad Hortum nostrum transmiserunt.

Additamentum ad finem §. XII.

Anno 1805 ineunte Celeb. D. D. JOH. FREDR. WALLENIUS, Eloquentiæ Profesforis munere ornatus, Horto valedixit. Vicarias iterum in se operas botanicas suscepit CAROLUS REGINALDUS SAHLBERG, ad Regiam hanc Academiam Hist. Nat. Docens, quibus eximia industria vacavit usque dum ex itinere germanico redux, Illustrissimi Cancellarii indulgentia & Patrum Academicorum commendatione me Demonstratoris botanices provincia condecoratum vidi (a).

a) Diplomate D. 2 Junii 1806, dato.
